

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 336.1

Бурбела А.Л., аспірант
Міжрегіональна Академія управління персоналом

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ ПРОТИДІЇ ТУБЕРКУЛЬОЗУ

Бурбела А.Л. Оцінка ефективності бюджетної програми протидії туберкульозу. У статті здійснено аналіз існуючих підходів до оцінки ефективності цільових програм на прикладі цільової програми протидії туберкульозу. З урахуванням сучасних методів оцінки ефективності цільових бюджетних програм розроблено власні результативні показники, за якими можна оцінити ефективність програми.

Ключові слова: цільова програма, бюджетна програма, індикатори, результативні показники, оцінка ефективності.

Бурбела А.Л. Оценка эффективности бюджетной программы противодействия туберкулезу. В статье проведен анализ существующих подходов к оценке эффективности целевых программ на примере целевой программы противодействия туберкулезу. С учетом современных методов оценки эффективности целевых бюджетных программ разработаны собственные результативные показатели, по которым можно оценить эффективность программы.

Ключевые слова: целевая программа, бюджетная программа, индикаторы, результативные показатели, оценка эффективности.

Burbel A.L. Evaluating the effectiveness of the budget program on tuberculosis control. The article analyzes the existing approaches to the evaluation of the effectiveness of targeted programs on the example of the target program for the fight against tuberculosis. Taking into account the current methods of evaluating the effectiveness of the target budget programs, we have developed own results that can be used to evaluate the effectiveness of the program.

Key words: target program, budget program, indicators, performance indicators, estimation of efficiency.

Постановка проблеми. Державне фінансування протитуберкульозної програми спрямоване на досягнення довгострокових цілей плану дій із боротьби з туберкульозом для Європейського регіону ВООЗ на 2016–2020 рр. Його головна мета – зупинити епідемію туберкульозу до 2035 р., на 95% зменшити смертність від туберкульозу (порівняно з 2015 р.), досягти рівня захворюваності менше 10 на 100 тисяч та з нульовим рівнем страждань від цієї хвороби, а до 2050 р. досягти нульового рівня смертності від туберкульозу та нульового рівня захворюваності [7].

Досягнення довгострокових цілей державних медичних програм в умовах уповільнення темпів зростання економіки і посилення бюджетних обмежень вимагає пошуку нових рішень для підвищення якості бюджетних послуг, ефективності та результативності витрат на їх надання. Для сфери медицини це завдання особливо актуальне, оскільки тут, як правило, відсутні чіткі критерії вимірювання якості послуг і оцінки кінцевого ефекту від їх надання. Оскільки єдина загально визнана методологія вимірювання результатів реалізації бюджетних цільових програм відсутня, то ефективність таких програм, як

правило, оцінюється неадекватно. Через занижену оцінку ефективності такі програми часто не повністю отримують належне фінансування (порівняно з програмами і проектами економічного розвитку), що може виявитися серйозною перешкодою на шляху прогресу в медичній галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці Ю. Михайлович та А. Журбенко свої праці присвятили питанням методології та критеріям оцінки ефективності бюджетних онкологічних програм. О. Голинською висвітлено такі питання, як взаємозв'язок бюджетної політики та бюджетного механізму, його склад та комплексність, основні позиції та компоненти бюджетних програм і результативних показників. Н. Кузьминчук у своїй праці описала загальну оцінку ефективності бюджетних програм. Ю. Шкворць запропонував критерії та показники оцінки бюджетних програм із питань науки. Л. Абрамова та Т. Азарова описали методіку забезпечення прозорості процесу реалізації цільових програм, дослідили питання оцінки ефективності бюджетних програм. Проте досі не існує єдиного підходу та сталих індикаторів

оцінки, за якими можна було б оцінити ефективність програми, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою статті є пошук сталих індикаторів оцінки ефективності бюджетної соціальної програми протидії туберкульозу.

Виклад основних результатів. У процесі оцінки цільових програм важливо орієнтуватися на критерії (показники), використання яких дозволить об'єктивно оцінити цільову програму. Такі критерії розроблені Міжнародною організацією аудиторських установ (INTOSAI). Вони є базовими у концепції результативності й англійською мовою визначаються трьома «Е»: економічністю (economy), ефективністю (effectiveness) та результативністю (efficiency) [1; 5, с. 7; 11, с. 25; 12, с. 8-9].

Ці дефініції вписуються в модель «внесок – продукт – наслідок», у якій поняття тлумачаться так:

- внесок – ресурси (людські, гроші, час, енергія тощо), які перетворюються у процесі діяльності на результати;

- продукт діяльності – безпосередні результати діяльності;

- економічність – це мінімізація вартості ресурсів, спрямованих на діяльність з огляду на відповідну вартість;

- ефективність – співвідношення між продуктом у вигляді товарів, послуг тощо та ресурсами, використаними для їхнього виробництва;

- результативність – результати порівняні з цілями й зіставлені з використаними ресурсами [5, с. 7; 6; 8, с. 76; 10, с. 78].

Практичне застосування понять «економічність», «ефективність» та «результативність» нерідко пов'язане з певними труднощами їх чіткого розмежування, тому розглянемо зміст цих понять детальніше.

Вихідним моментом оцінки діяльності є характеристика витрачених зусиль через категорію економічності (economy), яка пов'язана з визначенням масштабів використаних ресурсів для забезпечення якісної діяльності в необхідних обсягах. Як характеристика якості й успішності діяльності ця категорія має обмежене значення й презентує лише «валовий», об'ємний підхід до цієї проблеми, але при цьому дає базову інформацію для визначення переважної кількості інших індикаторів. Мірою зусиль є кількість фінансових, матеріальних, людських, часових та інших ресурсів, які витрачаються в процесі діяльності для досягнення певного результату. Окрім того, до цієї категорії належать індикатори, що характеризують масштаб діяльності й загальний обсяг попиту на певний вид діяльності. Наприклад, загальна кількість мешканців у місті чи за сегментами надання послуг, довжина міських доріг.

Фінансові міри витрат характеризують складники собівартості та ціни продукції чи послуг у грошовому вимірі: заробітну плату персоналу, вартість матеріалів та інших предметів праці, вартість послуг

сторонніх контракторів, амортизацію обладнання й т. ін. Ці індикатори можуть мати абсолютний чи відносний вигляд. Наприклад, загальний обсяг витрат на медичні послуги в місті чи в розрахунку на одного хворого.

Нефінансові міри витрат характеризують витрати окремих видів ресурсів у натуральному вираженні й теж можуть мати абсолютний чи відносний вигляд. Наприклад, загальна кількість лікарів у розрахунку на одного хворого. Ці індикатори можуть бути базою для порівняння в різні періоди часу або в різних організаціях.

Результативність (effectiveness) характеризує дієвість, досягнення, ступінь завершення системою потрібної роботи й реалізації встановлених цілей. Результативність – оцінка досягнень; указує, що було зроблено внаслідок здійснених зусиль і витрат ресурсів.

Досягнення можна класифікувати на два типи: продукт (output) і наслідки (outcome). Продукт оцінюється показниками, які характеризують кількісний, об'ємний бік досягнень. Наприклад, кількість хворих, які отримали лікування. Для оцінки продукту діяльності використовуються також показники, що описують обсяги продуктів чи послуг, відповідають певним стандартам якості. Наприклад, кількість хворих, які закінчили лікування за стандартами певної терапії.

Важливо зазначити, що в деяких випадках відповідність вимогам якості перетворює індикатор продукту в індикатор результату. Кінцеві результати вимірюються наслідками реалізації продукту. Мірами результату є показники досягнень, які можна розглядати наслідком громадського (суспільного) сприйняття успішності діяльності. Наприклад, кількість безробітних, що після перенавчання за короткий час отримали роботу за новою спеціальністю.

Міри результату є досить корисними, коли вони подані в динаміці: порівняно з попередніми роками, з визначеними для організації цілями, з загальноприйнятими нормами та стандартами, з досягненнями інших організацій. Наприклад, динаміка захворювання у відсотковому співвідношенні (порівняно з попереднім роком).

Іноді результатом можуть бути враховані вторинні непрямі ефекти діяльності. Під час визначення таких ефектів виникають особливі методологічні труднощі, тому що часто неможливо встановити прозору кореляцію між вторинними ефектами й конкретним видом діяльності внаслідок існування зовнішніх ефектів, що впливають на кінцевий суспільний результат.

Зіставлення досягнень із зусиллями реалізується через поняття ефективності. Ефективність (efficiency) – це вміння робити речі «правильно»; співвідношення між «виходом» системи, її результатом та «входом», ресурсами, що витрачені на досяг-

нення результату, тобто це «ціна» результату. Можна вважати, що найвища ефективність відповідає найкращому способу дій.

Показники ефективності будуються коефіцієнтами, які зараховують продукт діяльності до вхідних ресурсів, зусиль (тобто до внеску) і вимірюють витрачений обсяг ресурсів або їх вартість на одиницю продукту. Вони демонструють відносну ефективність організації (порівняно з попередніми результатами або з іншими організаціями) з попередньо визначеними показниками і загально прийнятими нормами й стандартами.

Результативність програми оцінюється за певними показниками – статистичними індикаторами, які містять інформацію про результати виконання програм. Під результатом виконання програм розуміють:

- можливість ефективно виконувати свої функції;
- безпосередній продукт (товари або послуги);
- корисність для суспільства або окремих категорій населення (молоді, пенсіонерів та ін.) від отримання кінцевого продукту;
- кількість або вид категорії населення – одержувачів кінцевого продукту;
- зміни, до яких може привести реалізація бюджетної програми.

Показники виконання програми пропонуються бюджетними установами-виконавцями; вони повинні будуватися на цілях і завданнях програми та використовувати дані, доступні для учасників бюджетного процесу.

Використання результативних показників видатків бюджету матиме вагоме значення для планування

бюджетних програм, оскільки дозволить:

- чітко показувати віддачу від використаних бюджетних коштів;
- підвищити ефективність (співвідношення результатів та витрат) і тривалість програми;
- визначати необхідність та відповідність поставленій меті;
- порівнювати бюджетні програми за роками, за подібними установами, в межах одного відомства або між відомствами, з іншими країнами;
- відбирати найбільш ефективні програми під час розподілу бюджетних ресурсів.

Підготовка інформації за показниками результативності може бути досить складною, оскільки цю інформацію може бути важко збирати, а у деяких випадках може просто не існувати методів для її збору. Незважаючи на це, інформація за показниками результативності є надзвичайно важливою для того, щоб визначати те, чи програми досягають поставлених цілей.

Результативні показники групуються за такими типами:

1) показники затрат або вхідних ресурсів, що визначають обсяги та структуру ресурсів, що вкладаються для виконання бюджетної програми (наприклад, кількість штатних одиниць, установ, обладнання тощо);

2) показники продукту (обсяг виконаних робіт), що визначають показники, необхідні для оцінювання досягнення поставлених цілей. Таким показником може бути кількість користувачів товарами (роботами, послугами), виробленими завдяки реалізації бюджетної програми (наприклад, кількість

Таблиця 1

Результативні показники виконання бюджетних програм

Назва показника	Характерна ознака показника у програмі	Ознака одиниці вимірювання
Показник затрат	1) Хто виробляє послугу? – Штатна структура, структура управлінь, відділів, відділень і т. ін. 2) Чим виробляємо послугу? – потужності, будівлі, споруди і т. ін.	Одиниця вимірювання завжди подається в абсолютному вираженні – шт. од., од., м. кв., м. куб.
Показник продукту	1) На кого (на що) ми докладаємо зусиль? 2) На кого (на що) ми діємо у процесі надання послуг? – Контингент споживачів послуги, обсяги виконаних робіт за послугою і т. ін.	Одиниця вимірювання завжди подається в абсолютному вираженні – ос., учнів, м. куб., м. кв., ліжко-днів
Показник ефективності	1) Скільки коштує одиниця продукту в грошовому виразі? 2) Яку частку показника затрат припадає на одиницю продукту?	Одиниця вимірювання завжди подається у відносних величинах – грн. / ліжко-день, шт. од. вчителів /1 учня (навантаження), грн. / м. кв. ремонту
Показник якості	1) Що досягнуто в результаті виконання програми?	Одиниця вимірювання завжди подається в відносних величинах – % зниження захворюваності, темп зростання показника порівняно з іншим періодом

Джерело: [12]

Результативні показники оцінки бюджетних програм

Бюджетна програма 2014–2016 рр.	Бюджетна програма 2017–2018 рр.	Бюджетна програма 2018–2020 рр. (прогноз)
Затрат		
Кількість закуплених БЦЖ-вакцин		Закупівля імунобіологічних препаратів для проведення імунопрофілактики населення та виробів для забезпечення умов температурного контролю імунобіологічних препаратів
Кількість закуплених БЦЖ-вакцин		Закупівля медикаментів для лікування туберкульозу
Кількість установ, які отримають імунобіологічні препарати та вироби для забезпечення температурних умов під час транспортування, зберігання та використання імунобіологічних препаратів		Закупівля тестів, витратних матеріалів для діагностики туберкульозу
Продукту		
	Кількість закуплених БЦЖ-вакцин	Кількість закуплених БЦЖ-вакцин
	Середньорічна кількість пролікованих хворих на туберкульоз (1, 2, 3, 4 категорії)	
Ефективності		
Забезпеченість лікарськими засобами хворих на туберкульоз (з урахуванням динамічного запасу протитуберкульозних препаратів)	-	-
Якості		
Охоплення профілактичними щепленнями дітей до 1 року проти туберкульозу (БЦЖ)	Рівень охоплення профілактичними щепленнями дітей до 1 року проти туберкульозу (БЦЖ)	Рівень охоплення профілактичними щепленнями дітей до 1 року проти туберкульозу (БЦЖ)
Зниження показника смертності від туберкульозу	Рівень зниження показника смертності від туберкульозу	Рівень зниження показника смертності від туберкульозу
Зниження захворюваності на туберкульоз	Рівень забезпечення витратними матеріалами для проведення діагностики туберкульозу	Рівень забезпечення витратними матеріалами для проведення діагностики туберкульозу
Забезпеченість лікарськими засобами хворих на туберкульоз (з урахуванням динамічного запасу протитуберкульозних препаратів)		Рівень забезпечення лікарськими засобами хворих на туберкульоз (з урахуванням динамічного запасу протитуберкульозних препаратів)
Забезпечення витратними матеріалами для проведення діагностики туберкульозу		

Джерело: побудовано автором на основі [2; 3; 4]

студентів, підготовлених спеціалістів, відвідувачів бібліотек і музеїв тощо);

3) показники ефективності, що визначають вартість (у грошовому вираженні або в робочих годинах) одиниці продукції або результату. Тобто це витрати ресурсів на одиницю показника продукту

(наприклад, кількість лікарів на одного хворого);

4) показники якості, що відображають результати і якість надання послуг. Вони показують досягнення чи корисність, отримані від здійснення заходів бюджетної програми (наприклад, зниження захворюваності на туберкульоз на 2%) [14, с. 86-87].

Індикатори оцінки бюджетної програми протидії туберкульозу

Показники затрат	
1	Протитуберкульозні заклади:
	Протитуберкульозні диспансери
	Туберкульозні лікарні
	Фтизіатричні кабінети
	Протитуберкульозні санаторії
2	Забезпеченість лікарняними ліжками в закладах ОЗ:
	Кількість ліжок у протитуберкульозних диспансерах
	Кількість ліжок у лікарнях загалом
	Кількість ліжок у лікарнях для дорослих
	Кількість ліжок у лікарнях для дітей
	Кількість фтизіатричних кабінетів у медичних закладах
	Кількість ліжок у санаторіях
3	Кількість лікарів фтизіатрів:
	Кількість лікарів фізичних осіб
	Кількість лікарів із вищою категорією
	Кількість лікарів з I категорією
	Кількість лікарів II категорією
	Кількість лікарів атестованих до загальної кількості
	Кількість штатних посад
	Кількість штатних посад зайнятих
	Кількість штатних посад середнього медичного персоналу
	Кількість штатних за сумісництвом
Показники продукту	
1	Загальна кількість хворих
2	Кількість хворих на ТБ у поєднанні з ВІЛ
3	Кількість хворих на МР/ТБ
5	Кількість хворих РР/ТБ
6	Кількість працівників протитуберкульозних закладів, що захворіли на ТБ
7	Кількість хірургічних втручань щодо ТБ
8	Кількість дітей до 1 і старше 7 років, що підлягають щепленню БЦЖ
9	Кількість хворих, що підлягають хіміопрофілактиці, які мешкають у вогнищах із хворими на туберкульоз із бактеріовиділенням
10	Хіміпрофілактика з хворими дітьми віком 0-17 років включно
Показники ефективності	
1	Забезпеченість щепленнями
2	Забезпеченість засобами діагностики
3	Забезпеченість лікарськими засобами
4	Летальність
5	Кількість лікарів на одного хворого
6	Вартість одного ліжка-дня
7	Забезпеченість закладів медичним обладнанням
Показники якості	
1	Рівень зниження показника смертності
2	Рівень зниження захворюваності
3	Охоплення профілактичними щепленнями
4	Охоплення флюорографічними оглядами 14 р. і старше
5	Рівень виявлення ТБ діагностичними методами
6	Рівень вилікуваних хворих на МР/ТБ
7	Рівень вилікуваних хворих на РР/ТБ
8	Рівень виникнення рецидивів серед усіх випадків ТБ
9	Поширеність всіх форм ТБ
10	Рівень виявлення нових випадків ТБ

Джерело: побудовано автором на основі [13]

Застосування результативних показників дає можливість провести якісний та кількісний аналізи програми з погляду фінансового забезпечення заходів щодо її реалізації.

Оцінка результативності програм є аналітичним інструментом управління, який дає змогу визначити ефективність використання коштів на виконання бюджетної програми. Чим більше показників результативності, тим краще можна визначити ступінь ефективності використання бюджетних коштів.

Особливо важливим в оцінюванні ефективності виконання програми (співвідношення витрат і продукту) є вчасне отримання всієї необхідної інформації про виконання програми. Оцінювання результативності програм може сприяти визначенню пріоритетів у діяльності міністерства чи відомства, щоб здійснювати ефективне управління ним. Причому важливо дослідити діяльність та результати програми в цілому, а не просто її кількісні показники або ефективність.

У табл. 1 містяться рекомендації щодо підбору результативних індикаторів.

У сучасних кризових умовах у зв'язку з постійним недофінансуванням програмно-цілевих заходів надзвичайної актуальності набуває проблема якісного поліпшення протитуберкульозних бюджетних програм. Чи завжди програмні заходи досягають своєї мети? Які кінцеві результати ми отримуємо? Як нам слід удосконалити програмні документи? Отримати достовірну відповідь на ці питання можна лише за умови ефективного використання інструментарію оцінки, що вимагає розроблення і впровадження оціночних методів і процедур, що дозволяють найбільш адекватно проаналізувати результати під час реалізації програм.

Незважаючи на стратегічну важливість окресленої проблеми, дотепер ні в українській, ні в зарубіжній практиці не створено єдиної методики, що дозволяє побудувати систему оцінки ефективності реалізованих бюджетних програм різного рівня. Аналіз результатів реалізації цілої низки програм в Україні свідчить про те, що спільним для більшості з них є невиконання цільових індикаторів і, як наслідок, недосягнення запланованих результатів. Ситуація, що склалася, потребує розроблення та запровадження нових організаційно-аналітичних підходів, спрямованих на підвищення ефективності управління державними програмами [9].

У табл. 2 представлено індикатори, які прописані у бюджетних запитах за програмою протидії туберкульозу.

Аналізуючи дані табл. 2, можна помітити, що для досить витратної бюджетної програми протидії туберкульозу прописана мала кількість індикаторів, а також в окремі роки прослідковується їх відсутність. Крім того, спостерігається мінливість протягом декількох років, наприклад, кількість закуплених вакцин у 2014–2016 рр. належать до індикатора затрат, а з 2017 р. – до індикатора продукту.

За такої мінливості індикаторів (або їх відсутності) постає питання про те, як програма протидії туберкульозу досягає своєї мети. Достовірну інформацію можна отримати шляхом порівняння поточних результатів програми з попередніми за умови чіткого визначення індикаторів і їх сталості протягом декількох років.

Також Міністерство фінансів рекомендує для індикаторів брати офіційні статистичні дані. Тому на підставі вищевказаних рекомендацій та відповідно до завдань програми протидії туберкульозу (на основі статистичних даних центру громадського здоров'я МОЗ України) нами запропоновано індикатори, що представлені в табл. 3.

До показників затрат запропоновано індикатори, що визначають обсяги ресурсів (на що саме витрачались кошти).

До показників продукту запропоновано включити кількість користувачів, для яких буде реалізуватися ця програма (наприклад, кількість хворих, яких буде проліковано згідно з програмою). До показників ефективності – індикатори, які мають указувати витрати ресурсів на одиницю показника продукту (наприклад, вартість одного ліжка-дня).

До показників якості запропоновано індикатори, що вказують на результати виконання програми (наприклад, кількість вилікуваних хворих порівняно з минулим періодом подається у відносних величинах).

Висновки. Оцінка ефективності бюджетної програми можлива лише за умови, якщо показники ефективності будуть стабільними протягом декількох років. Чим більше показників результативності програми, тим краще можна визначити ступінь ефективності програми. Із проведеного дослідження видно, що для програми протидії туберкульозу, яка передбачає досить суттєві витрати з бюджету, прописана мала кількість показників або спостерігаємо їх відсутність; крім того, відслідковується мінливість протягом декількох років. Отже, як результат, говорити про ефективність програми досить складно.

Список літератури:

1. Абрамов Л., Азарова Т. Цільові програми та механізми по забезпеченню прозорості у процесі їх реалізації. Кіровоград: ІСКМ, 2010. – 100 с.
2. Бюджетний запит на 2014–2016 роки індивідуальний, Форма 2016-2 // Міністерство охорони здоров'я України. URL: <http://moz.gov.ua> (дата звернення 22.04.2018 р.).
3. Бюджетний запит на 2017–2018 роки індивідуальний, Форма 2017-2 // Міністерство охорони здоров'я України. URL: <http://moz.gov.ua> (дата звернення 22.04.2018 р.).

4. Бюджетний запит на 2018–2020 роки індивідуальний, Форма 2018-2 // Міністерство охорони здоров'я України. URL: <http://moz.gov.ua> (дата звернення 22.04.2018 р.).
5. Внутрішній аудит ефективності: методичні засади та практичні аспекти. Навчальний посібник. Київ: Державна фінансова інспекція України, «Кафедра», 2013. – 72 с.
6. Київський міський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій. URL: <http://www.cpk.org.ua> (дата звернення 15.04.2018 р.).
7. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2018–2021 роки // Розпорядження КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1011-р URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1011-2017-%D1%80>. (дата звернення 02.04.2018р.).
8. Кузьминчук Н. Оцінка результативності бюджетних програм. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2012. – Вип. 8. – С. 75-81.
9. Михайлович Ю., Журбенко А. Методологія та критерії оцінки ефективності бюджетних онкологічних програм. Клінічна онкологія. – 2016. – № 3 (23). – С. 6-10.
10. Ніколаєв В. Удосконалення механізмів державного управління інформаційно-аналітичною діяльністю: дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец 12.00.03. Миколаїв, 2015. – 278 с.
11. Основополагающие принципы аудита эффективности. Генеральный секретариат ИНТОСАИ – RECHNUNGSHOF (Счетная палата Австрийской Республики) DAMPFSCHEIFSTRASSE 2A-1033 VIENNA AUSTRIA URL: <http://www.intosai.org> (дата звернення 25.03.2018р.).
12. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів. URL: www.minfin.gov.ua. (дата звернення 28.03.2018 р.).
13. Центр громадського здоров'я МОЗ України. URL: <https://phc.org.ua> (дата звернення 16.03.2018р.)
14. Шкворець Ю. Критерії та показники оцінки ефективності програмно-цільового фінансування центральних органів управління з питань науки, інноваційної діяльності. Калуга: Издательство научной литературы Н.Ф. Бочкаревой, 2006. – 654 с.

УДК 339.13

Мардус Н.Ю., к.е.н., доцент,
*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Мардус Н.Ю. Аналіз елементів ринкової інфраструктури. У статті досліджено основні елементи інфраструктури ринку, які є суб'єктами торговельної діяльності. Досліджено кількість і динаміку підприємств оптової і роздрібною торгівлі України, структуру і динаміку бірж, забезпеченість об'єктами торгівлі населення України у 2008–2017 рр. на ринках різних типів. Визначено загальну кількість ринків, що функціонували в Україні, та їх динаміку.

Ключові слова: ринок, оптова торгівля, роздрібна торгівля, біржа, динаміка, структура.

Мардус Н.Ю. Анализ элементов рыночной инфраструктуры. В статье исследованы основные элементы инфраструктуры рынка, являющиеся субъектами торговой деятельности. Исследовано количество и динамику предприятий оптовой и розничной торговли Украины, структуру и динамику бирж, обеспеченность объектами торговли населения Украины в 2008–2017 гг. на рынках различных типов. Определено общее количество рынков, которые функционировали в Украине, и ее динамику.

Ключевые слова: рынок, оптовая торговля, розничная торговля, биржа, динамика, структура.

Mardus N.Yu. Analysis of elements of market infrastructure. The article investigates the main elements of the market infrastructure, which are subjects of trade activity. The quantity and dynamics of enterprises of wholesale and retail trade of Ukraine, the structure and dynamics of exchanges, and the availability of objects of population trade of Ukraine in 2008–2017 in different types of markets are researched. The total number of markets functioning in Ukraine and its dynamics was determined.

Key words: market, wholesale trade, retail trade, stock exchange, dynamics, structure.

Постановка проблеми. Стан та розвиток внутрішнього ринку залежить від умов здійснення товарно-грошових відносин та їх зміни. Такі умови відбивають стан інфраструктури, конкурентні умови

та ступінь державного втручання в процеси, що протікають на внутрішньому ринку. Одним із головних елементів ринкової інфраструктури є суб'єкти торговельної діяльності.